

„Vagy a versengés szelleméé...”

Ottlik helyett

I. NÉGY BOTRÁNYKÖRE

Szakma: író

Nem elegáns mesterség. A cipők
mindig belédtörölhetik ripőjük.
E ripők-cipők soha el nem vásznak.
Hiveid meg diszkrétek s elegánsak.

TD 70+1/2

Madárkámmal, Főmedvémmel,
Reálián istennel, angyalokkal
Félálom-képzeletben mind-egy-hölgyel

— — — a többit ütöm-vétem.

Tovább – de nem verseny részeseként

Íróként mindent
tudok, mi ahhoz
kell, hogy ne legyen az, hogy
mit nem tudok.

Zenón: az örök befejezetlen út

Én annyira én vagyok,
hogy soha igazán még
én se vagyok,
nemhogy akármilyen „Én”.

Csak az van szép szerén,
ha semmit nem tudok,
többé se jót, se rosszat,
rettentő levelezni,
postára mindig rossz menni
épp, vagy a postán, mint bárhol,
rossz lenni. Jó csak itthon, madárral.

II. TÉNYLEGES KÖVEKRE

Sírkövem

Amely nem lesz.
Megvalósul, hogy a levegőbe
írok, s ez a porral leszáll.
Ha nem is oly mélyre, mint madaraim.
(Ajánlom a kései Pilinszkynek)

Fokozatok: addig, Jász Attila Mészöly-esszéje nyomán

Már engedéllyel, akár közöny
nyomán álombeli képzeteim és
érdektelenjeimmé válnak.
Volt-e szerelem? Múltja
tagadhatatlan. Ez a „levél-se-
csak-menlevél” állapot,
az a jó, már nem „enyém”-nek
nevezhető. De mielőtt –
mint a Π jeléből kilépő Π -k s tovább,
a kör szorzója, körtelen már –
a „nem-enyém” se létezne, elkezdhetné:
mi minden jön még. A semmiig jutunk,
de beteljesüléséhez alighanem még
borzalmas valamik kellene.
(Mészöly Miklósna, a buddhistának)

Kőmadár

Madaraink nem a vállunkon nőttek,
kőmadarak se voltak, s nem tudom,
eldőltem volna nélkülük vagy sem,
tény, harminckét éve vannak, és volt másfél
év, mikor nem voltak, és azt mondtam: ne is többé.
Aztán másképp lett, és Mostaninknak már tudok élni így,
maradéktalanul.

(Nemes Nagy Ágnesnak)

Alig morzsolódó, bár igaz, szintén egyféle-kő-csak

Ottlik Géza.

Csiszolatlan, eleve nem sima, de nem is érdes kő

Valakire, aki más kő alatt fog nyugodni,
az egyetlen valamire, akiről mintha egy másik
életemből emlékeznék – és ott a paraméterek
stimulálhatók is, ki tudja, mely élet az –,
valakire... de hagyjuk. Elég az hozzá, hogy
másokra még mintha egy másik életemből se
emlékeznék, nem az, hogy ebből. Kivétel, akik
jók hozzám, szívéllyesek, de hagyjuk. Madarak
nem emlékezhetnek rám, rovarok, borostyán –
ez nem én vagyok, mi több, nem vagyok, élve.
De hagyjuk. Sem az nem áll, hogy rászorulok még,
„hogy mintha lennék”, sem az, hogy ez egyre jobb
lesz. De lásd a Mészöly-passzust itt.

(Szentkuthynak)

Sajnos, változó kő

Sajnos, vágyaimmal ellentétben – már ugyan ha! –,
mégis minden változik, változik mindenféle.
Ahogy álltam egy italo-pultnál, a csarnoki
büfé karzatán, jött fel a mozgólépcső... vagyis
a mozgólépcsőn egy fej, mintha tálcán hozná.
Akkor, Nyugati Sztaroszta, írás ortodox főszerzetese,
rád gondoltam, és hogy nem lenne szabad még
a felszínen sem stíluseszközökből állnunk,
mert íme, 30–40 év után ezt a hasonlatodat
a csarnok mozgólépcsőjén magam is megalkottam,
holott sem ortodox, sem főszerzetes nem vagyok,
csak a pultnál is ott az írás abszolútumában éltem,
na ja, szép kis abszolútum, de erről a ripők-cipők
cikkelyben már írtam, elég gyenge viccel, de nagy
igazat.

(Mándy Ivánnak)

(„Én-se, magam-se”.) Ezt csak ilyen régimódián, eszközzel lehet

Ahogy mennek, nem mennek, vannak, nincsenek
ők – madarak, Főmedvék leszámítva –,
kő lapokon... hagyjuk, kinek, minek, nekem nem.

Ahogy a zenét nem szólaltatják meg, de érzem,
nekem nem szól, lépünk tovább.

Ahogy én megyek e kő lapokon, tehát nem mehetek,
 tehát e kő lapok, ami vagyok, nem lehetek,
 mert nincs kinek... na tessék, valahonnét
 itt kezdődnék. De mennyi rengeteg
 szenvedés, rettenek,
 előzi meg.

Az egész nem kellett volna.
 Ennyit már legalább meg tudok élni.
 Bár semmi jelentősége.

Jó, eszköz ehhez nem kell már.

És mégis, borzasztó, volt bennem, járt velem mindig
 valami kapkodás. De hát „innen” még ki lehet „túl”,
 fokozatlan a végfok?!

(Weöres Sándornak)

III. LEGVÉG-(NEM)-ÉN?

Nem tudom, ha az irodalom által egymáshoz közel jutunk, minek kell irodalmat és olvasást csinálni, miért nem helyette például sportversenyt nézni vagy kefélni. De ha nem jutunk egymáshoz közel, akkor, nem értem, tényleg minek. Jó, a sportnézés vagy a kefélni is minősülhet fárasztónak, a magány és a nem-értés is. S két dolog van: „ezt”, amit most mondok majd, vagy nem mondok, mint én vagy nem-én mondom-e. A nem-én önkifejezése révén is az én akar érvényre jutni, vagy az én akar nem-énre. Csak minek közben a sok capekakk, cirkumfaktórum? Nem érzékelem, hogy irodalmamat ki élvezzi, kinek mennyiben segít stb. Ahogy azt sem tudom érzékeltetni, mi lenne az a bizonyosság, melynek jegyén az irodalmat abbahagynám. Nem magánélet, nem Isten kérdése, nem madárkám, nem Főmedvémmék... van egy ki nem mondható rútt szempont, persze, de ebben minket spec annyira megaláztak a közelmúltban, hogy... De jó, ha azt mondom: ezt és azt a parányi munkámat is elvégzem honorárium, szar honorárium fejében, mert lezserebben tudok gyengéd altatót, vörösbort, krétát stb. venni... akkor, mert hogy semmire nem költök, ez a szempont is eleshet. Megértésért esdek: nem adtam lejjebb, mint hogy azoknak, akiknek nem érdeke, mi szüksége van az irodalomcsinálásra – mert van, fix, de a régi érvekkel ne jöjjünk –, leszámítva az irodalmi olajügynököket, Pilinszky egykori szava, akik nagyon jól keresnek a dolgon. Másfelől ez nem is személyességi kérdés, hiszen egy pék- vagy karamellaboltos szintén kiadja önmagát, kockáztatja... stb. Talán az igényes érintkezés fölöslege – borzalmat mondom – és igénye, mint fölöslegérinthetés... ez hozza az irodalom átkát. De hát ki olvas ma ától cettig Tolsztojt, Dosztojevszkijt, Proustot, mondják, hallom, Balzacot. Holott ezek a dolgok abszolút irodalmak!!!

Hát ne féljenek, keféljenek. Én megmaradok madárkámnál és Főmedvémméknél. Az irodalom a kefélni földútja, dülője stb., vagy a versengés szelleméé. De már nem – mint Baudelaire szemében volt – „a felhők az égen”, pláne nem ott holmi Nagyszakállú közelebbjében. Az irodalom nem... Lásd Bartos Tibor: *Magyar szótár*, I–II. kötet. (Egy méltatlanul kifeledett, eleget nem olvasott mű)

IV. S EGYBEFOGVA: OTTLIK!

(És ezer veréb, részemről, és bocs, Főmedve: a vég!)

Ottlík Géza, ma már sokan látjuk, gondolom, a huszadik századi magyar prózairodalom Kosztolányinál, Szentkuthynál is, Mándynál – keservesen mondom – nagyobb, jaj, e szó... alakzata.

Rég volt, mikor tizennyolc évesen, N. N. Á. lakásán e két mesterral együtt kuksolhattam – ők ültek, handabandáztak, éltek, én ismerkedtem –, s elindultak ismereteim a világ irodalmában. N. N. Á. révén főleg a magyar irodalomban, de – s dehogy igaz Lengyel Balázs gonoszkodó megjegyzése, mindig, hogy Ottlík a lírához nem értett! nagyon értett – Rilke, Eliot etc., még Weöreshez is Ottlík révén jutva... bár nagybátyi barátom, Mészöly révén látogatóilag is, igazi nagyságok dolgában kapcsolatig a világirodalommal. Ottlík, persze, sok mindent mondott bosszúságában, sértettségében: „a világirodalmat is tizedmásodpercre kéne mérni”... mit szólna szerelmetes alpesi síversenyeim ezredmásodperces kiszámításához a célnál... jó, Ottlíkról megírtam a fentebbiekben. Mit rontsam el. Ő volt AZ. Ha csak – felejtjük az én hozzájárulásomat a kötethez – a P. I. Múzeum, ott is Kovács Ida által szerkesztett Ottlík-képeskönyvet nézzük, „Cipi”, ez volt a Bébé-beceneve barátai és fiatal barátainak körében, messze nyeri a versenyt. Valami ma is tartható emberiség jegyében szól mindig, s ez az emberiség nem tagadja ugyan a világbaromságot... persze, a világ nem baromság, mi vagyunk magunk, egyenként, a baromság, de hát lelkünk rajta – Ottlík össze tudja egyeztetni lelkünk végső szabadságának szavát a mégis-elismerendővel, nem mond vadakat. Még azt is el tudom képzelni, hogy Henry Miller dolgában igaza van. Bár Henry Miller nagy szerelmeit, June-t és Anaïs Nint örök ámulattal tekintem az író életfőműveinek. Az én benső versenyszellemem, ha igazi, a rajthoz állást nem engedi a világ doppingos dolgainak. Politika, reklám, média, csoport-csordaszellem... stb. De félre engem, Ottlík minden kiragadott mondása arra buzdít: tovább! Azt mondja: hagyjuk a gonosz baromságát! Szép Ernő volt csak nála nagyobb, aki szerint is csudálatos csudálat a világ... egyetlen... és kegyetlen tény, hogy az élet, az élnivaló nem szép itt mégsem. Szép Ernő szerint szép is volt, Ottlík szerint is nyerő, én, nekem nem! Egy rémlom volt az életem! 6:1, 7:5, 4:6, 10:8 az öröm ellen. De O. K.

Egy rémálom volt az életem? Egy – vagy több. Alig éreztem boldognak magam, de végig. Voltam túl- és csaknem kicsapongó, de a Szép Ernő-féle bánat vezetett leginkább. Így az ő Néked szól és Magányos éjszakai csavargás verse szinte a Bibliám. Már senkivel sem akarok versenyezni, de Szép Ernővel soha nem is akartam. Nem vagyok féltékeny, ha más is ugyanannyira azonosult vele. Ebben sincs versengés. Nem akarom feltolni magam, így mondom – mégis: ha Szép Ernő nem lett otthon itt, hogyan lettem volna én. Tizedannyi kedvességgel szolgálhattam volna a „népségnek”, mint ő: akkor is tizede volnék még a balsorsának is. És egyikünk sem volt végül balsorsú. Én megtértem az angyalokhoz, semmi egyház, semmi vallás, semmi hittan, csak Isten és angyalai. Szép Ernő, aki elmesél minden lényegeset, a Néked szól-ban, a Csavargás-ban Gábor arkangyal árnyát is csudásan jeleníti. Ahogy az ezredévei oszlopon elébe állt sötétben. De jöhettek volna akár az Operaház balettkarának angyalai is, Szép Ernő igencsak ismerte hús-vér valójukat, és kérdezhették volna őt, ahogy egyszerre kezdtek volna beszélni össze-vissza: „Hogy vagy? Sokat búsultál? Mitől vagy olyan fáradt? Ugye csunya volt minden? Örölsz most? Hitted volna?” S akkor az ő összes jó és rossz tette bekerül egy nagy könyvbe, s ezt már-már operettes üdeséggel hadarja le Szép Ernő. De akkor... „már a hídon voltam, míg ezen spekuláltam... a korlátnak borultam, az éji vizet nézni...” S folytatja: „Elnéztem s gondoltam, hogy a folyékony éj talán ez, ez a vonagló tinta. A vonaglás felett, mint kéz fölött a lélek...” Tovább: „Fölemelkedtem, mert nem akartam gondolkozni...” Ez egy felező-tizenkettes vesszor. Egy csoda a múlt század 10-es éveiből. Nincs „hogyan” tagolni, mondani. Kubizmus utáni már. És: „Végimentem a hídon s megint éreztem Pestet: a Weingruber-kioszkot kezdtem szemügyre venni.” Manapság megmagyarázzák az ismeretlen fogalmat. Manapság, mikor Szép Ernő költészetével továbbra sem tudnak mit kezdeni. Manapság az emberiség – mivel verseng pedig?! – nem bírja megengedni magának, hogy ne akarjon tudni mindent. Az én nemzedékem még megengedte.

„A nyár elment”, vágja be hirtelen Szép Ernő. „A terasz teli pusztá asztallal, / az asztalokon székek. Cípőim lassan visznek / tovább, előre, és fák jönnek két oldalt némán.”

„Fák jöttek, leveletlen, füttyetlen és szellőtlen, / mint rabok a rabsétán, jöttek sorra leverten. / Fák, jobbról-balról fák, s nem hallottam semmi hangot.”

S ment. Elhagyni mindent. „Megszökni... mint... gyerekkoromban, / itthagyni a lakásom, sok könyvem, sok nadrágom / barátot, nőket, multam, nevem, minden emlékem...” S hogy végül a tengerig menne, ott ülne „jaj, sokáig”, míg csak él, „a tiszta semmisségnek üres álmán merengne”.

Holott tudósítani szeretett volna valakit, hogy itt volt ő a világon, hogy szíve vert s halk hával mindegyre lélegzett ő, és „fenn voltam és aludtam, mozogtam, ittam-ettem, / Isten felől hallottam s meg kell itt halni, látom”. Járás közben meg-megállt utcán, uton, kertben. Szerettet vón egyetlen, határtalant csinálni. Versengett tehát. Egy-egy ismeretlennek nyakába vágyott volna esni: „Óh élsz te is? Hogy hínak, mondd? Mit gondolsz magadba? / Tudod, hogy egyszer élünk?” És „Őt” karon ragadva sietett volna el „vele” a boldogságot keresni.

Pedig: „Hallottam: boldogság. És azt mondták hogy az nincsen. / De hiába mondták meg...” Ez is micsoda kifejezés, nem? „...mégis csak azt kerestem, / azt hittem énvelem majd kivételt tesz az isten / És tférarab-ság lesz az élet mézes bilincsen...”

Mindenünnen úgy jött meg, hogy mint aki ott is csak magával ment szembe. Csak mulattak s kinlódta körülötte. De örökké az emberek közt volt, velük ment színházba, háborúba, gyúrom át sorait. Már minden igazságnak, mely itt „jár”, udvarolt, de jaj: „Számolni kell hány évnél tartok s eltérni halkan / hogy a nap itthagyi mindig s kívánni kell jóestét, / a selyem élet lassan kopik le mint a festék/orcáimon, hajam vész s már azt hiszem meghaltam.” Mert „az életet barátom szétszórja itt az élet...” S hiába reméli, „hajtja”, hogy majd holnap, holnap „fog a boldogság rá köszönni”, tudja, „az élet, az élnivaló nem élnivaló mégsem...” Idő: az első világháború. Hanem azért a felhők pártján van, mindennap megnézi a felhőket az égen, miközben tudja: „Nincs más világozság itt, csak a halál / A száraz észben más mentség nincsen, csak a halál. Nincs vigasz, / csak a halál. Fedél nincs, csak a halál. Ki hí, az / csak a halál. Nincs válasz, csak a halál a válasz.” S az egyszerű szegénység iránt oly megrendült szívvel érző Szép Ernő itt is egy vidékies képpel zár: „ordítottam vón...” – de: „ez mind annyi volt mint mikor a sűrű nyájban / egy juh nyugtalanul megy, fejét felfúrja, béget, / de elnyomják és nem látsz közöttük különbséget / ahogy tűnnek mind a nagy porban, alkonyattájban...”

Mivel versenghettem volna? Ha Szép Ernő, rájöttem, utólérhetetlen! Biztos, nem is örülne fivéri rajongásomnak, nem igazán értené. És mégis. Harmincadszor bár, ő hajtom és hajtom – mondogatom, hajtogatom, „ragozom”, most már pontatlanul is merem idézni őt. Hiszem megmondtam: ütöm-vétem. De...

Amit ő mondott: „Bocsássatok meg...” Leszakadt vállak, fa lábak, megragadt legyek, koplaló cinkék... eltévedt, romlott küldemények, szegény emberek, „bocsássatok meg, bocsássatok meg nekem.” Mert vallo-másokat többé nem akarok írni, ez kivétel itt, elmondom még, megmondom: bocsássatok meg, akik neta-lán miattam voltatok nem-annyira-boldogok. Nem madárkákra gondolok, inkább emberekre. Például a konzervatív irodalomból a magukét nem-elegánsan-hordozókra. Én úgy közel-közön voltam mindig, „kedves futóbolond”-nak titulálva, ami elég nagy szemtelenség, meg aztán hogy „régén másodrangba voltál taszajtva, TD, most sok mindenkik elhalmoznak, de hol van már, Tédékém, az a régi rejtelmes rangod”, ami-féle mondások pofátlanságok. Ripőkök meg azok, akik vagy szaglintani sem tudják szegény lírámat, aztán nyilvánosan leégetnek, azt hiszik: vagy prózámba törlik cipőjüket, holott kár, mert a mi prózánk még ma is csak próbálkozik itt, bár...

Jó, maradjon plurális a világ. Ottlik, egy nem plurális világban is megnyerte versenyét. A bridzskönyvével meg egy plurális világban, a nagyvilágban, pláne. Viszonylag rövidebb élete ellenére Pilinszky, aztán Nemes Nagy munkássága is kiteljesült. Ja, és még Ottlik: az egy teljes életmű, Buda ide vagy oda, nagyon is. Mándyt, Szentkuthyt mondanom sem kell – és Weörest. Van, amiben ő világlegnagyobbja. Mészöly Miklós, a titkos buddhista nem priméren regényíró volt, filozófus inkább, stilszta, társadalmi és magánemberi gondolkodó, és nagyon is megcsinálta a magáét, nem érdemelte, ahogy Kosztolányi, Karinthy sem, élete végén, a balszerencse csapásait, meg hogy egy adott „témakörét” annyit nyúzzák. A biológikum megaláztatásai!

Egykor versengtem a világgal: melyikünk tudja jobban figyelmen kívül hagyni a másikat. Mára a dolgok leegyszerűsödtek. Egészségem kérdésein, feleségem, madárkánk és kutyánk egészségének és meglétének kérdésein tul, azt hangoztatom, engem igazán, egzisztencialisan semmi nem érdekel elemi erővel. Vigyázat! De evidenciálisan igen. Az egzisztencialista és az evidencialista nem azonos. Meg hát durva megoldások volnának ezek: abbahagyni... nem vallani többé etc. Élnék akkor igencsak csorbán.

Közbeiktatás

Verseny az is, hogyan írok; természetesen nem másokkal versengek. Tapasztaltam már nagyon jelentős, fordítandó költő munkáinak, stílusának hatását magamon, költészeti lehetőségeim módosításán, újabbak felismerésén, s persze, hogy messze túl vagyok az utánzáson, arról volt szó, például az osztrák Franz-Josef Czernin esetében, hogy hohó, lehet még újítani, újítanom? Nem Czerninrel versengtem hát. Amikor mestereim életpályájának sikerét méregettem be itt, nem egymással versenyztettem őket, hanem a Nagy-és-Szent-Irodalommal, mint optimummal. Nem is kell mondanom, hogy mikor léhának rémlő szavakat és fogalomköröket használtam, na ja, irodalom mint komplementer a keféléshez és a sportnézéshez, meg lezsernek látáson fogalmaztam, szó sem volt fenegyerekeskedésről, és remélem ízlést sem sértettem. De más cikkeimben is – főleg, mert nem akarok már cikkeket írni valami nagyon – a lehetőségek parányi pluszaival versengtem, optimumlehetőségekkel; és hogy „nem baj, ha érdekes”, ez ne legyen érdekesség-hajsza. Szörnyűséges versengéseimet meséltem sokfelé, jobban is megírtam őket, itt összefoglalva: az egyik évben, vagyis 2006-ban, aztán 2007-ben is, pontosabban tehát egy bő év leforgása alatt rettentő, vagy borzadályossá válható balesetfenyegetések jöttek, és amikor végképp nem voltam hiába, akkor is versengtem: nem a drága, szegény jó angyalokat akartam nehéz feladat elé állítani, hanem orvosok kezére, az emberiség kezére kerülni nem akartam, s így a házi kikezelést választottam, amikor is embólia jöhetett volna a teljesen befeketült károm „kapcsán”... igaz, egy neves sportoló a kórházban végezte így, nem versengett sorsával, ügyességével, szerencsével stb., mint én. Vagy amikor fejemet fatörzsön megreccsentettem, fülem kicsit megtépődött, fejem lucskosra vérezte hajam, nyakam, és tócsás szőnyegen aludtam el kimerülten – miután madárkámot elláttam; feleségem épp nem volt itthon –, és minden félelmet átéltem: tetanusz! Hiába lett volna akkor a marokszám sebkenőcs stb. De erre mondtam, hogy az angyalok védtek meg legalább három esetben, a harmadikat nem mesélem, az a bemenés-a-hét-sáv-pirosba volt, egy villamossal és két busszal megspékelve, tőlem két arasznyira elzudulván. A birkaság az, amikor az ember mindennel szalad szakértőhöz. A felesleges versengés az, mikor nem szalad. Az ilyen helyzetek sokkal lényegesebbek, mint hogy léha szavakat használtam-e itt vagy sem... egyébként a hasonlítás pontos volt!

Mentegetőzőm, plusz? Jó, ismétlem, élek csorbán. Habár sérül madárkánkkal, akit kétnaposan összetört fiókából neveltek nekünk szakértő kezek – micsodák! nem? ily főhivatást, aztán, mint az övék –, madárkánkkal, ki is veréb, s jószerén már neve sincsen, teljesnek és boldognak kellene neveznem meglétemet... ha nem kellene örökké az ő meglétéért szorongani. Verseny az évekkal. A Főmedvék-féle háromligás kártyabajnokságot feleségemmel 37. éve játsszuk „nekik”, Főmedvék bandjának. 60 klub. Olykor csüggedünk is, azért. De a legizgalmasabb versenyek ezek, csodás bajnokságok.

Itt abbahagyom, mert mindjárt csupa jót mesélnék, és az nem lenne igaz. Felfoghatatlan, miért nem hiszik nekem: roncstelep vagyok... és még le is kéne fogynom. Hanem hát... az már annyiszor megvolt. Nem versengés tárgya. Verébkénk csiprant, mert felálltam a fotelből, ahol lát engem, s ahol napi 10 órát ülök. A csapat vagyok neki; én, a magányos!!

Összeírva 2009 június végén

Szép, szép, csak hogy ez itt nem ért véget.

Hogy már annyira benne voltam az ottlikozásban, szokásom szerint „mindenütt” ezt meséltem – na ja, mindenütt! 2 és 1/2 helyen –, s pedig azt az Ottlik-mókát, hogy, ha jól emlékszem, kinos vigyázzban állnak, na ja, és közben sutyorognak egymással „ők” ketten, s Bébé azt mondja, vagy más mondja, volt neki egy valakije Piskolton... ez a lényeg... mire a haverja javítja: Miskolcon! Erre ő: Pis-kol-ton! És balhé lesz, de szerintem ez alaptörténet, és ha támadód nem bérenc, akkor csak ilyen „elemi elme”, hogy azt hiszi, az ő sablon Miskolca a helyes, nem a te képtelenül is hangzó, speciális Piskoltod. Mintha ő ezt jobban tudhatná.

Tehát mesélem ezt, mire... hirtelen elszédültem.

Mert beszélgetőpartnerem azonnal előjött a maga ilyen történetével. Közreadom.

Már jóval később, évtizedre rá, mint ahogy én, járt ő gimibe, de szintén egy költő volt az irodalomtanárunk, nem olyan „nagy”, mint Nemes Nagy, de igen jeles valaki és ... nem érzékfolytatom a pozitív minősítést. Személyesen sosem láttam az illető hölgyet, beszélgetőpartnerem rajongása azonban biztosan jogos. Szóval, ők már tanultak – ah, 1968 táján! – egzisztencializmusról, zen buddhizmusról... kezdtem fülelni!... és hogy egy tréfamester, nagy eszű, de tanulással keveset foglalkozó osztálytársukat kiszólitotta ez a tanárnő, és valami kérdést kapott az irodalom értelméről... abban az időben a német „Prinzip Hoffnung”, a Remény Elve című német kifejezés is téma volt... na ja, könnyű nekik, mondta beszélgetőtársam, de ezt szintén mellőzöm. A srác sügást várt, egyértelműen. És ők sügtak. Rendesen. Mi az irodalom értelme. Remél-ni! Remélni, a nemjóját! Sügták, remélni. A srác bemondta:

...kefélni!

A tanárnő... nem tudom, elsápadt-e, titkon jót nevetett rögtön... de hatalmas röhej harsant. S hogy teljes legyen az összhatás, egy másik vagány felpattant, azt mondta: Helló, te, nem kefélni, remélni! – S az osztály harsogta: nem ke-fél-ni, re-mél-ni.

A srác megismételte hirtelen támadt csöndben: Az egzisztencialista irodalom lényege: nem kefélni, hanem remélni, tanárnő.

A történetből még csak ennyit: ismerősömnél szállóige lett, akár az ottliki Piskolt-Miskolc másutt: Nem kefélni, remélni! Nem remélni, kefélni!

Olvasómnak pedig még ezt mondhatom: Füst Milán, akit bűnösen kihagytam itt, jó, hát másokat is, Jékelyt stb., Füst Milán azt mondta, már a végén minden késő. Csodásan bejönnek a dolgok, de az, aki a munka szürke porában töltötte életét, már e kései fényt nem élvezzi igazán, nem tart az irodalommal... ah, miféle fénybe tartana, idézem pontatlanul, de a lényeg ez: semmiféle fénybe.

Magam sem tartok, attól tartok. Örök munka, szerkesztés, egy írás izléses, érdekes kialakításának szürke pora, az angyali szerencse némi aranypora... ez marad az irodalom. Versengés.

Hogy meg aztán – egykor kefelevonatnak hívták a végső eredmény előtti, ma „beírt” oldalakat – remélni vagy kefélni, kefélni vagy remélni, nem tudom. Nem elkefélni, mondta ismerősöm az olcsó megoldást. Még inkább akkor: kefélni remélni... sőt, remélnikefélni, egybeírva. Bizony, ez kb. igazság.

„Kb. a köbön.” És cikkem ottlikos címe szerves lett.

Maraton a londoni olimpián 1908-ban, Dorando Pietri befordul a célegyenesbe. Az olasz futó a cél előtt pár lépéssel rosszul lett, a lelkes közönség – hogy ne egy amerikai nyerjen – betámogatta az első helyre. Óvás után az amerikai John Hayes nyert, Pietri különdíjat kapott a királynétől, Olaszországban nemzeti hős lett.